

Filarmonica „Transilvania” din Cluj

Petre CODREANU

După ce cu o seară înainte, tot în seria “Creația muzicală românească contemporană”, Filarmonica ieșeană a evoluat sub baghetă germană, iată că joi, 3 septembrie, tot la Ateneu, Filarmonica “Transilvania” a fost condusă de un austriac, Sascha Goetzl. Este întrutotul lăudabil că departe (poate) de sensibilitatea lor, integrată însă în limbajul deja fără frontiere al muzicii contemporane, dirijorii oaspeți și-au asumat programe integral românești. Clujenii, se știe, au deschidere largă spre nou: programul lor a fost o expresivă incursiune în universuri sonore particulare. Muzica lui Sigismund Toduță, creator de școală la Cluj (și nu numai), aparține etosului național, fiind, totodată, deschisă sugestiilor moderne atent și eficient filtrate: *Concertul nr. 2 pentru orchestră de coarde* este pilduitor în această privință. Mihai Mitrea Celarianu s-a integrat în spațiul cultural european (și-a trăit ultimele decenii de viață în Franța); prin *Par ce fil d’or* dovedește o bună stăpânire a fluxului sonor și a coloritului orchestral (cu tente camerale, delicat și atent distribuite), dar prezența celor doi soliști (Ovidiu Daniel, Cristian

Hodrea) se reduce la câteva fraze cântate, restul fiind lungi secvențe recitate. *Concertul pentru saxofon* (aici ar trebui pluralul, singular este doar solistul, care utilizează nu numai un instrument al familiei, ci și două simultan, în combinația celor trei alese) de Călin Ioachimescu vădește forță și fantezie. Daniel Kientzy, eminentul promotor al saxofoanelor, exploatându-le fructuos și spectaculos posibilitățile (pe care le-a lărgit el însuși), promotor consecvent al muzicii românești, s-a întrecut pe sine. În fine, *Concertul pentru vioară și orchestră “Trinity”* din ciclul “*Bizanț după Bizanț*” ni-l arată pe Theodor Grigoriu așa cum îl apreciem de decenii: expresiv, auster, cu idei mustoase, constructor savant, orchestrator ingenios. Partea solistică stă în bun echilibru cu ansamblul; Sherban Lupu, căruia i se cuvin laude nicum exagerate în promovarea muzicii românești pe mapamond s-a integrat perfect în lumea plăsmuită de compozitor. După cum a pătruns-o, în întregul program dirijorul Sascha Goetzl, a cărui atenție la detalii și la întreg a fost constantă și cu vădită mobilitate și adaptare la texte atât de diverse. Este de dorit (și posibil) să mențină în repertoriul personal măcar două, dacă nu trei, dintre lucrările dirijate în Festival. În sfârșit - dar nu în cele din urmă - un omagiu orchestrei în totalitate și tuturor componentelor cu replici solistice: s-a dovedit - acum și aici - colectivul pe care îl știm în plutonul frunzaș al țării, muncind erotic (Clujul, citadelă culturală de prim ordin a țării, nu are o sală de concert pe măsura meritelor Filarmonicii și a necesității publicului său). Concertul a fost primit de o sală aproape plină care și-a manifestat entuziasmul față de lucrări și de tălmăcitorii lor. Un sincer BRAVI clujenilor.

Concerte revelatoare

Dumitru AVAKIAN

Indiscutabil, concertele de muzică românească pe care le-a găzduit recenta formulă a Festivalului enescian s-au dovedit a fi revelatoare în ce privește potența artistică a multora dintre creatorii noștri; cei de azi, cei de ieri. Avem de-a face cu un veritabil tezaur de valori componistice, creații ce ni se dezvăluie - iată! - la nivelul cel înalt al performanței instrumentale și vocale. Iar aceasta atât în cazul evenimentelor proprii spațiilor tradiționale

mijloace dinamice de difuzare, mijloace pe care creatorii noștri le dețin, deocamdată, în restrânsă măsură.

Referindu-mă la muzica propriu-zisă, se poate vorbi chiar de o salutară solidaritate a muzicienilor performeri cu muzicienii creatori. Mulți dintre compozitorii conduc grupuri instrumentale camerale - cum se spune astăzi - „de geometrie variabilă”, formații instrumentale în programele cărora, alături de lucrările colegilor, sunt promovate propriile creații. Căci în programele marilor colective simfonice bucureștene, ale celor din diferitele centre culturale ale țării, cu greu se poate pătrunde. Chiar și atunci, selecțiile sunt aleatoare. Rareori țin cont de argumentele calității, ale originalității, ale calității mesajului. Creatorii ai trecutului nu prea îndepărtat sunt uitați sau beneficiază de o prezență formală în programele stagiunilor de concert ale colectivelor simfonice. Ne aducem aminte de Myriam Marbe, de Aurel Stroe, de Ștefan Niculescu, Tiberiu Olah, de Anatol Vieru, de Dan Constantinescu... cu prilejul unora sau a altora dintre edițiile festivaliere, iar creațiile lui Mihail Jora, Constantin Silvestri, Dinu Lipatti, Paul Constantinescu, Marțian Negrea, Sigismund Toduță, Theodor Grigoriu, de asemenea ale lui Mihai Moldovan, Liviu Glodeanu, Mihai Mitrea-Celarianu... le întâlnim și mai rar.

Săptămânile trecute, la București, concertele de muzică românească ale Festivalului au făcut restituiri importante. Active s-au dovedit a fi formațiile conduse de câțiva dintre compozitorii care au preluat conducerea artistică și inițiativa structurării programelor de concert. Mă refer la formația „Archaeus” condusă de compozitorul Liviu Dănceanu, la ansamblul „Profil” condus de Dan Dediu, la ansamblul „Hyperion” condus de Iancu Dumitrescu, la ansamblul „Traiect” condus de Sorin Lerescu, ansamblul „Devotio moderna” condus de Carmen Cârneli, ansamblul „Pro

Pro Contemporania

Contemporania” condus de Irinel Anghel... Lor li se alătură formațiile Trio „Contraste” - o admirabilă formație de soliști concertști, formația de instrumente de percuție „Game” condusă de Alexandru Matei, Corul de cameră „Preludiu” condus de dirijorul Voicu Enachescu, corala camerală „I.C. Danielescu” condusă de Valentin Gurescu...

Așadar, un veritabil serial de concerte camerale și simfonice a fost găzduit la Ateneul Roman, în cadrul primului mare moment al recente ediții a Festivalului enescian. Generații diferite. Muzică de largă adresare... sau muzică ce pune întrebări, ce propune teme de meditație. Improvizatie mai mult sau mai puțin liberă; rigurozitate în construcție, formule instrumentale distincte, de la solo-ul instrumental, de la tradiționalul cvartet de coarde, la orchestra simfonică mare, de la sursele sonore cunoscute la muzica asistată de calculator...

Am audiat muzică ce depășește granițele timpurilor. Mă refer la *Sonata a 3-a pentru pian* de Aurel Stroe, lucrare prezentată de pianistul Sorin Petrescu, la *Spectacol pentru o clipă* de Octavian Nemescu - prezentat de ansamblul « Profil » condus de Tiberiu Soare, la lied-urile maestrului Pascal Bentoiu - prezentate de duo-ul voce-pian Bianca și Remus Manoleanu, la cvartetele de coarde scrise cu decenii în urmă de Lucian Meșianu, de regretatul Liviu Glodeanu, și prezentate de cvartetul « Florilegium ».

Am audiat lucrările mai noi semnate de Fred Popovici, de Maia Ciobanu, de Liana Alexandra sau de Vasile Timiș ; ...de asemenea cunoscutele *Scoarțe* de Mihai Moldovan, *Concertul pentru clavecin* și ansamblul de Myriam Marbe - prezentate de Filarmonica

Bianca și Remus Manoleanu

de muzică, dar și a acelora ce s-ar cuveni a se petrece într-un spațiu deschis, eventual stradal, accesibil marelui public. Nu mai suntem impresionanți să constatăm o imensă varietate de stiluri, de atitudini componistice, de posibilități privind etalarea creativității. Dinamica muzicii actuale de la noi se integrează firesc dinamicii mari, europene. Și la noi ca și în alte părți există un public special, cel al concertelor de muzică actuală. E drept, pe alte meridiane ale culturii, ale artei, există și

Un “Oedip” cenușiu

Anca FLOREA

Interesul a fost sporit și de faptul că, după ce în ediția din 2007, opera enesciană nu a figurat în programul spectacolelor sau concertelor incluse pe afiș, ni s-a oferit acum noutatea vizionării montării realizate,

anul trecut, la Teatrul „Capitole” Toulouse, în regia directorului Nicolas Joel (care, chiar în acele zile, a preluat conducerea Operei pariziene), ansamblul francez aflându-se atunci sub bagheta renumitul Pinchas Steinberg; ideea co-producției s-a concretizat, la București, prin implicarea ansamblului ONB, dar cu Oleg Caetani în fosă, rolul titular fiind susținut, și de această dată, de baritonul Franck Ferrari. O sală aproape plină a urmărit o versiune scenică sugerând cumva localizarea în lumea antică, doar vag în Elada, prin profilarea unui edificiu cu arhitectură specifică în tabloul Corintului; în rest, coloane și trepte-practicabile, într-un permanent semi-întuneric (dar nu clar-obscur) în tonuri albastre sau, în același tablou, într-un orange ceva mai luminos, costumele cenușii, cu o croială poate mai apropiată de portul țăranilor europeni din Evul Mediu timpuriu, uniformizând masa corului, dar și soliștii, purtând invariabil peruci (probabil) cărunte, având chipul vopsit ca o mască de asemenea gri. Astfel, imaginea de ansamblu a întregului spectacol a fost cenușie, ceea ce a evidențiat și mai mult aspectul static, mai curând oratorical, corul fiind masat pe practicabile, deplasându-se compact, personajele rămânând adesea în stop-cadru, deci fără o implicare reală în trăirile (în principiu) puternice, singura excepție fericită fiind Sfinxul, „trezit” din străfunduri, ridicându-și imensele aripi negre profilate pe lumina roșie, apărând cu o mască albă pregnant contrastantă cu veșmântul negru, pentru a coborî apoi în adâncuri (decoruri Ezio Frigerio, costume France Squarciapino, lumini Vinicio Cheli). Surprinzător, erorile regizorale au fost numeroase (în primul act, textul spune că „am dansat” dar... nimeni nu s-a mișcat, apoi că personajele aduc ofrande, dar niciun gest nu susține afirmația, diverse obiecte fiind aduse, mult mai târziu, de cu totul altcineva, pentru ca în tabloul Sfinxului, în monolog, Oedip să spună că a ajuns la răspântia a 3 drumuri, dar de fapt în zidul semi-circular există... 5 fante, apoi eroul pleacă spre culise, dar Laios apare sus, în centru, coboară, este ucis, iar

Oedip... parcurge traseul invers al regelui și iese prin acea fantă, deși spusese că se întoarce în Corint, deci, logic, în direcția inițială; cât timp Sfinxul își rostește teribila șaradă, Oedip stă lejer, nemșcat, sprijinit în toiag, iar momentul încoronării... nu există, eroul rămânând la rampă, în timp ce locasta apare pe trepte, stând astfel până la lăsarea cortinei; în actul III, doar la început câțiva coriști sunt întinși pe jos, dând impresia suferinței, dar ulterior se regroupează pe trepte, poate ca un cor antic fără contur; gafa uriașă se produce însă în final, când apoteoza este marcată prin ridicarea coloanelor și luminarea fundalului, dar pe ultimele acorduri orchestrale, Oedip (care ieșise în culise) apare relaxat pe trepte, coboară și... dispare în adâncuri, acolo unde se stinsese Sfinxul! Deci înălțarea lui este... în jos!...

Sub aspect muzical, orchestra a sunat neașteptat de bine (exceptând mici scăpări la suflători), corul a fost minunat (pregătit de inegalabilul maestru Stelian Olariu), dirijorul a condus cu precizie și acuratețe, evitând decalajele și reușind o relație echilibrată fosă-scenă, impunând însă un tempo mai lent și, în general, o estompare a

contrastelor, probabil dorind să trateze partitura în maniera muzicii impresioniste, ceea ce a amplificat însă senzația de... cenușiu; baritonul Franck Ferrari a etalat un glas generos, calitativ, o frazare elegantă, așa cum ne-am dori să ascultăm cât mai des la ONB, accentuând discursul doar în actul III, dar departe de forța și intensitatea expresivă a personajului pe care nu știi cât l-ai înțeles. Parteneri i-au fost soliștii teatrului, ovațiile publicului adresate Ecaterinei Țuțu pentru performanța interpretare a Sfinxului fiind de deplin meritate, iar ceilalți colegi au evoluat pe coordonate binecunoscute, distribuția propunând și două debuturi – soprana Crina Zancu în Antigona, rezolvată cu acuratețe, credibil și

baritonul Vicențiu Țăranu, un Teseu închistat, enunțând superba linie melodică mai curând cu agresivitate și oricum plat, monocolor.

În spectacolul următor, structura a fost identică, dar în Oedip a apărut Ștefan Ignat, despre care am avut ocazia să scriu cu prilejul evoluțiilor sale anterioare. După cum am aflat la conferința de presă, producția se va întoarce la

Toulouse, dar după seria de reprezentații din stagiune, va reveni la București, așa încât o vom regăsi pe afișul ONB, bucurându-ne că pe scena bucureșteană se cântă din nou *Oedip*, întristându-ne constatând cât este de... cenușie (la propriu și la figurat).

« Moldova » din Iași, ansamblu condus de Christina Drexel, apoi *Concertul pentru corzi* de Sigismund Toduță – prezentat de Filarmonica « Transilvania » din Cluj, condusă de Sascha Goetzl – un artist autentic, pasionat în descoperirea noului, apoi lucrări semnate de Ștefan Niculescu, de Tiberiu Olah, creații readuse în actualitatea timpului nostru de ansamblul « Game », de asemenea *Responsorial III* de Cornel Taranu...

Creații spectaculoase, captivante? Am în vedere *Ielele* Doinei Rotaru, apoi *Hosanna* semnată de regretatul Costin Cazaban, *Athanor* de Ana Maria Avram. Am audiat lucrări ce oferă o judicioasă proporționare a timpului, cum este *Din sunetul pământului* de Ulpiu Vlad sau

Trileme semnată de regretatul Dan Voiculescu, lucrare prezentată de ansamblul « Archaeus », de asemenea *Concertul pentru saxofon și orchestră* de Călin Ioachimescu prezentat de artistul-spectacol care este Daniel Kientzy, de asemenea *Trio-ul* Violetei Dinescu. Cuceritoare solo-uri pentru flaut, *Dizzy Divinity* semnat de regretatul Horațiu Rădulescu, și *Aulodie* de Eugen Wendel, au fost susținute de Ion Bogdan Ștefanescu. Repar în actualitate tineri creatori aflați la început de drum. Mă gândesc la Diana Rotaru, la Mihai Măniceanu; una dintre distincțiile secundare ale actualei ediții a concursului de compoziție a fost conferită tânărului compozitor Cristian Lolea, un talent imaginativ ce dispune, deja, de împliniri

importante, cu totul promițătoare.

Pe de altă parte salutară îmi apare interpretarea în adevăr creatoare a datelor melosului bizantin; ...în cazul maestrului Theodor Grigoriu; mă refer la *Concertul pentru vioară*, admirabil prezentat de Șerban Lupu, sau – mai aproape de sursele bizantine – la mai tânărul Nicolae Teodoreanu. Am audiat lucrări semnate de creatori ce aparțin spațiului spiritual franco-român, anume Costin Mioreanu, Horia Șurianu, regretatul Mihai Mitrea Celarianu... Sunt doar câțiva dintre compozitorii care configurează, la noi, acest spectru larg de valori, de atitudini componistice. Este un spațiu care, pe drept, își găsește loc în marele concert al spiritualității enesciene.